

УДК 930.85 (Рецензія)

DOI: <https://doi.org/10.18524/2312-6825.2019.30.189374>

Олена Сминтина

ORCID iD: 0000-0003-2020-2307

доктор історичних наук, професор

Завідувача кафедрою археології та етнології України

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

(Україна, Одеса,)

smynyna_olena@onu.edu.ua

Наталія Петрова

ORCID.ORG/0000-0001-9536-4357,

кандидат історичних наук

доцент кафедри археології та етнології України,

заступник декана факультету історії та філософії

з наукової та виховної роботи,

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

(Україна, Одеса,)

pani_natalka@ukr.net

ЯК ТАМ НАШІ ЗА ДУНАЄМ?

Рецензія на: Кушнір В.Г. Історія і культура українців Північної Добруджі – Одеса : Одеський національний університет, 2019. – 108 с., 44 іл. (українською та румунською мовами).

Широкому загалу читачів: від школярів до науковців присвячено нове дослідження відомого українського етнолога В'ячеслава Кушніра. Рецензований навчальний посібник продовжує низку наукових, (Kuşhnr, 2011; Kuşhnr, 2012; Кушнір, 2015; Кушнір, 2008; Кушнір, 2012; Кушнір, 2018; Кушнір,

2009; Кушнір, 2013; Кушнір, 2010; Кушнір, 2012) науково-популярних та навчально-методичних праць (Кушнір, 2016; Кушнір, 2017; Кушнір, 2008; Кушнір, 1996) науковця, присвячених висвітленню історії та культурно-побутових особливостей українців за Дунаєм. Дослідження історії і культури української діаспори в Добруджі були розпочаті понад сто років тому Федором Вовком (Кондратович Ф.1883; Лупулеску [Вовк Ф.]. 1891 ; Лупулеску [Вовк Ф.].1889), натомість їх продовження спостерігаємо тільки в дослідженнях українських говорів в Добруджі, проведених М.Павлюком та І.Робчуком у 1960-х роках (Павлюк, Робчук, 2003). Власне систематичні дослідження нижньодунайського регіону та систематизація і введення до наукового обігу нових матеріалів були розпочаті лише в кінці 1990-х років В'ячеславом Кушніром, який з того часу щорічно проводить польові етнографічні дослідження українців Добруджі та докладає чималих зусиль щодо наукового опрацювання та популяризації результатів цих розвідок. Етнографічні особливості регіону, його етнокультурна специфічність, унікальність збережених комплексів народного побуту та обрядовості оприлюднені дослідником у низці наукових публікацій.(Кушнір, 2015; Кушнір, 2008; Кушнір, 2012)

Монографічне дослідження В. Г. Кушніра «Українці за Дунаєм» (Кушнір, 2008; Кушнір, 2002) стало

своєрідною енциклопедією історії та культури нащадків запорожців, оскільки вперше репрезентує не тільки історичні, а й обрядові аспекти створення та функціонування діаспори українців в Добруджі. Про значимість та науковий попит видання свідчить той факт, що дослідження було перевидане у двомовному форматі (українською та румунською мовами).

Зібрані історичні, фольклорні та етнографічні матеріали дозволяють простежити розвиток традиційної культури українців за більш ніж столітній період. Вони свідчать про ступінь збереженості етнографічних ознак українців за межами етнічної території, зокрема в обрядовій культурі та повсякденні. Однак навіть опубліковані матеріали потребують нової систематизації і узагальнень.

Систематизована В'ячеславом Григоровичем Кушніром інформація відображає обрядовість, якої дотримувались у середині 1960–1970-х рр., поглиблює знання про історію та звичаї задунайських українців, обрядовий фольклор та повсякденність. (Кушнір, 2018; Кушнір, 2018; Кушнір, 2009; Кушнір, 2013; Кушнір, 2010; Кушнір, 2012) Унікальними є узагальнення дослідника щодо типології та класифікації рушників та предметів ткацтва регіону, що стали доступні широкому загалу зацікавлених осіб, від науковців до носіїв традицій. (Kuşhnr, 2011; Kuşhnr, 2012; Кушнір, 2011)

Враховуючи той факт, що проблема формування національної та етнічної ідентичності в контексті глобалізаційних процесів рубежу ХХ – ХХІ сторіч по праву вважається однією з ключових у сучасному освітньому процесі, поява нового начального посібника є на часі. Тим більш актуальною вона виявляється, коли йдеться про ідентичності населення прикордонних районів та діаспори. Тому створення навчального посібника, покликаного розкрити особливості історії утворення та функціонування української громади у Північній Добруджі є надзвичайно актуальним, особливо якщо взяти до увагу специфічну цільову аудиторію даного методичного видання – дітей молодшого та середнього шкільного віку, оскільки авторові вдалося адаптувати текст до відповідної вікової категорії читачів. Перше (україномовне) видання посібника вийшло друком у 2018 році (Кушнір, 2018), натомість автор, усвідомлюючи необхідність розширення кола майбутніх читачів, унаочнює посібник, доповнює ілюстраціями та румунським синхронним перекладом.

В рецензованому виданні (Кушнір, 2019) автор ставить перед собою надзвичайно складне, тим більш з урахуванням специфіки українсько-румунського порубіжжя, завдання: у доступній та наочній формі розкрити феномен етнокультурної ідентичності українців північного сходу Румунії та виявити специфічні риси їх господарства, по-

буту, звичаєвої культури та сімейної обрядовості. Слід підкреслити, що він цілком вдало впорався з цим завданням. Запорукою цього стала унікальна джерельна база, що накопичена В.Г.Кушніром та очолюваною ним групою дослідників протягом останніх п'ятнадцяти років експедиційних польових досліджень та уведена ним до наукового обігу у монографіях, навчально-наочних посібниках та наукових публікаціях. Навчальний посібник написаний зрозумілою для його цільової аудиторії простою мовою. Автор водночас вдало вводить до обігу та у доступний для дітей та нефахової громади спосіб знайомить читачів зі специфічною науковою термінологією. Крім того, двомовність навчального посібника дозволяє читачам краще опанувати як румунську, так й українську мову, знаходячи термінологічні відповідності у тексті.

Автор вдало користується педагогічним інструментарієм, зокрема, контрольних питань відкритого типу, що спонукають до творчих роздумів та формулювання власної думки. Така методика викладу матеріалу сприяє його засвоєнню та відкриває можливість широкого його застосування у освітньому процесі молодших вікових груп. Наведена наприкінці тексту рекомендована література для подальшого читання дозволяє у подальшому глибше ознайомитися з питаннями, які розглядаються у тексті рецензованого навчального посібника.

Наявність фотографій та чималої кількості ілюстрацій є ще одним важливим здобутком автора навчального посібника. Використання цих візуальних засобів передання інформації вдало унаочнює виклад матеріалу та полегшує його сприйняття та засвоєння. Крім того, читачі мають можливість по-новому подивитися на реалії свого сьогодення, інакше сприйняти знайомі їм повсякденні предмети культури та побуту, пам'ятки історії та культури, краєвиди.

Таким чином, навчальний посібник В.Г. Кушніра «Історія і культура українців Північної Добруджі» (українською та румунською мовами) є надзвичайно актуальним методичним виданням, яке має вкрай важливе виховне значення для формування національної ідентичності молодшої генерації українців румунського Подунав'я. Враховуючи наукову й освітню значущість та методологічні переваги цього видання висловлюємо впевненість в його успішному впровадженні в освітній процес України та Румунії.

Список використаних джерел та літератури

1. Kuşnir, 2011 – Kuşnir V.G. Ştergare din regaunea Dunării de Jos: tradiții și inovații/ [Текст] / V.G. Kuşnir // La frontierele civilizatiilor. Basarabia in context geopolitik, economic, cultural si religios.– Galați, 2011.–p.455–463.
2. Kuşnir, 2012 – Kuşnir V.G. Ştergarul din regiunea dunării de jos. Editura muzeului de istorie Galați. [Альбом] / V.G. Kuşnir – Galați, 2012.–141 p.
3. Кондратович Ф. [Вовк Ф.]. Задунайская Сечь (по местным воспо-

- минаниям и рассказам) //Киевская старина.–1883.–Т. V.–С.27–66, 269–300, 728–773.
4. Кушнір, 2015 – Кушнір В. До питання змісту і структури етноконтактної зони // Етнокультурні процеси українсько-східнороманського порубіжжя. Одеські етнографічні читання. Збірка наукових праць: наукове видання – Одеса: «Одеський національний університет імені І.І. Мечникова», 2015. – С. 152 – 156. – 0,4 друк. арк.
 5. Кушнір, 2008 – Кушнір В.Г. / Kuşnir V.G. Ucrainenii de dincolo de Dunare. Bucuresti – 2008. – 255 с.
 6. Кушнір, 2012 – Кушнір В.Г. Господарсько-побутова адаптація українців Південно-Західного Степу і Нижнього Подунав'я. – Одеса: КП ОМД, 2012. – 192 с.
 7. Кушнір, 2018 – Кушнір В.Г. Дунавецька Січ як чинник консолідації українців Північної Добруджі // Українське пограниччя: варіативність традиційної культури. Одеські етнографічні читання: Збірка наукових праць. – Одеса: Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, 2018. – С. 183–189
 8. Кушнір, 2018 – Кушнір В.Г. Історія і культура українців Північної Добруджі. Навчальний посібник. – Одеса: Бондаренко М.О., 2018. – 56 с.
 9. Кушнір, 2019 – Кушнір В.Г. Історія і культура українців Північної Добруджі / В.Г. Кушнір. – Одеса : Одеський національний університет, 2019.– 108 с., 44 іл. (українською та румунською мовами)
 10. Кушнір, 2016 – Кушнір В.Г. Народне образотворче мистецтво українців Південно-Західної України: навчально-наочний посібник. Частина 1. Настінний розпис. – Одеса : Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, 2016. – 46 с.
 11. Кушнір, 2017 – Кушнір В.Г. Народне образотворче мистецтво українців Південно-Західної України. Частина 2. Ткацтво: навчально-методичний посібник. – Одеса, 2017.
 12. Кушнір, 2008 – Кушнір В.Г. Народознавство Одещини: [навчальний посібник].– Одеса : СМІЛ, 2008.– 208 с.
 13. Кушнір, 1996 – Кушнір В.Г. Народознавство Одещини.–Одеса, 1996
 14. Кушнір, 2009 – Кушнір В.Г. Румунські «монографії» як історико – етнографічне джерело // Записки історичного факультету.–Випуск 20. –Одеса: «Астропринт», 2009. –С.260–266.
 15. Кушнір, 2011 – Кушнір В.Г. Рушники українців Нижнього Подунав'я: традиції і інновації // Краєзнавство. – № 2.–2011.– С.282–289.
 16. Кушнір, 2013 – Кушнір В.Г. Українська ідентичність і українці Північної Добруджі у працях Федора Вовка. // Українознавство. К., 2013, № 1 (46), С. 136–139.

17. Кушнір, 2002 – Кушнір В.Г. Українці за Дунаєм.– Одеса, 2002.– 138 с.
18. Кушнір, 2010 – Кушнір В.Г. Українці Нижнього Подунав'я в Румунії // Народна творчість та етнологія – № 6.–2010.– С.5–10.
19. Кушнір, 2012 – Кушнір В.Г. Формування регіональних груп українців Буджака, Нижнього Подунав'я та дельти Дунаю // Традиційна культура діаспори. Збірка наукових праць. /Матеріали міжнародної наукової конференції «Одеські етнографічні читання».– Одеса, 2012.– С.270–280.
20. Лупулеску [Вовк Ф.]. Русские колонии в Добрудже (историко-этнографический очерк) //Киевская старина.–1889.–Т.XXIV.–С.117–154, 314–336, 685–704;
21. Лупулеску [Вовк Ф.]. Сведения о задунайских запорожцах в 1826 году //Киевская старина.–1891.–Т. XI.
22. Павлюк, Робчук, 2003 – Павлюк М., Робчук І. Українські говори в Румунії: діалектні тексти.–Едмонтон – Львів – Нью-Йорк – Торонто, 2003.–698 с.

References

1. Kuşnir, 2011 – Kuşnir V.G. Ştergare din regaunea Dunării de Jos: tradiții și inovații/ [Tekst] / V.G. Kuşnir // La frontiereele civilizatiilor. Basarabia in context geopolitik, economic, cultural si religios.[Deletion from the Lower Danube region: traditions and innovations]– Galați, 2011.–p. 455–463.[in Romania]
2. Kuşnir, 2012 – Kuşnir V.G. Ştergarul din regiunea dunării de jos. Editura muzeului de istorie Galați. [Albom][The wagon from the lower Danube region. Publishing house of the Galați History Museum] / V.G. Kuşnir – Galați, 2012.–141 p..[in Romania]
3. Kondratovych F. [Vovk F.]. Zadunaiskaia Sech (po mestnum vospomy-nanyiam y rasskazam) //Kyevskaia staryna.[Transdanubian Sich (according to local memories and stories)]–1883.–Т. V.–S.27–66, 269–300, 728–773.[in Ukraine]
4. Kushnir, 2015 – Kushnir V. Do pytannia zmistu i struktury etnokontaktnoi zony [On the content and structure of the ethnocontact zone]// Etnokulturni protsesy ukrainsko-skhidnoromanskoho porubizhzhia. Odeski etnografichni chytannia. Zbirka naukovykh prats: naukovye vy-dannia – Odesa: «Odeskyi natsionalnyi universytet imeni I.I.Mechnykova», 2015. – S. 152 – 156. – 0,4 druk. ark.[in Ukraine]
5. Kushnir, 2008 – Kushnir V.H. / Kuşnir V.G. Ucrainenii de dincolo de

- Dunare. Bucuresti[Ukrainians beyond the Danube. Bucharest] – 2008. – 255 s. [in Romania]
6. Kushnir, 2012 – Kushnir V.H. Hospodarsko-pobutova adaptatsiia ukrainstiv Pivdenno-Zakhidnoho Stepu i Nyzhnoho Podunavia.[Economic and household adaptation of Ukrainians in the Southwestern Steppe and Lower Danube] – Odesa: KP OMD, 2012. – 192 s.[in Ukraine]
 7. Kushnir, 2018 – Kushnir V.H. Dunavetska Sich yak chynnyk konsolidatsii ukrainstiv Pivnichnoi Dobrudzhi // Ukrainske pohranychchia: variatyvnist tradytsiinoi kultury. Odeski etnografichni chytannia: Zbirka naukovykh prats. – Odesa: Odeskyi natsionalnyi universytet imeni I.I. Mechnykova, 2018.[Danube Sich as a factor in the consolidation of the Ukrainians in Northern Dobrudja] – S. 183–189 [in Ukraine]
 8. Kushnir, 2018 – Kushnir V.H. Istorii i kultura ukrainstiv Pivnichnoi Dobrudzhi. Navchalnyi posibnyk.[History and Culture of the Ukrainians of Northern Dobrudja. Tutorial] – Odesa: Bondarenko M.O., 2018. – 56 s. [in Ukraine]
 9. Kushnir, 2019 – Kushnir V.H. Istorii i kultura ukrainstiv Pivnichnoi Dobrudzhi / V.H. Kushnir. – Odesa : Odeskyi natsionalnyi universytet, 2019[History and Culture of the Ukrainians of Northern Dobrudja].– 108 s., 44 il. (ukrainskoiu ta rumunskoiu movamy) [in Ukraine].
 10. Kushnir, 2016 – Kushnir V.H. Narodne obrazotvorche mystetstvo ukrainstiv Pivdenno-Zakhidnoi Ukrainy: navchalno-naochnyi posibnyk. Chastyna 1. Nastynnyi rozpys.[Folk Fine Art of Ukrainians of Southwestern Ukraine: A Handbook. Part 1. Wall painting] – Odesa : Odeskyi natsionalnyi universytet imeni I.I. Mechnykova, 2016. – 46 s. [in Ukraine]
 11. Kushnir, 2017 – Kushnir V.H. Narodne obrazotvorche mystetstvo ukrainstiv Pivdenno-Zakhidnoi Ukrainy. Chastyna 2. Tkatstvo: navchalno-metodychnyi posibnyk.[Folk fine arts of Ukrainians of Southwestern Ukraine. Part 2. Weaving: a manual] – Odesa, 2017. [in Ukraine]
 12. Kushnir, 2008 – Kushnir V.H. Narodoznavstvo Odeshchyny : [navchalnyi posibnyk].[Odeschyna People's Science: [textbook]– Odesa : SMIL, 2008.– 208 s.[in Ukraine]
 13. Kushnir, 1996 – Kushnir V.H. Narodoznavstvo Odeshchyny.[Ethnography of Odesa]–Odesa, 1996[in Ukraine].
 14. Kushnir, 2009 – Kushnir V.H. Rumunski «monografii» yak istoryko – etnografichne dzherelo // Zapysky istorychnoho fakultetu.–Vypusk 20. – Odesa: «Astroprynt», [Romanian "monographs" as a historical and ethnographic source]2009. –S.260–266.[in Ukraine]
 15. Kushnir, 2011 – Kushnir V.H. Rushnyky ukrainstiv Nyzhnoho Podunavia: tradytsii i innovatsii // Kraieznavstvo.[Towels for Ukrainians

- in the Lower Danube region: traditions and innovations] – № 2.–2011.– S.282–289.[in Ukraine].
16. Kushnir, 2013 – Kushnir V.H. Ukrainska identychnist i ukraintsi Pivnichnoi Dobrudzhi u pratsiakh Fedora Vovka. // Ukrainoznavstvo.[Ukrainian Identity and the Ukrainians of Northern Dobrudja in the Works of Fedor Vovk] K., 2013, № 1 (46), S. 136–139. [in Ukraine]
 17. Kushnir, 2002 – Kushnir V.H. Ukraintsi za Dunaiem.[Ukrainians across the Danube]– Odesa, 2002.– 138 s.[in Ukraine]
 18. Kushnir, 2010 – Kushnir V.H. Ukraintsi Nyzhnoho Podunavia v Rumunii // Narodna tvorchist ta etnolohiia – № 6. [Ukrainians of the Lower Danube region in Romania]–2010.– S.5–10. [in Ukraine]
 19. Kushnir, 2012 – Kushnir V.H. Formuvannia rehionalnykh hrup ukraintsiiv Budzhaka, Nyzhnoho Podunavia ta delty Dunaiu // Tradytiina kultura diaspyry. Zbirka naukovykh prats. /Materialy mizhnarodnoi naukovoï konferentsii «Odeski etnografichni chytannia».[Formation of regional groups of Ukrainians in Budzhak, Lower Danube and Danube delta]– Odesa, 2012.– S.270–280.[in Ukraine].
 20. Lupulesku [Vovk F.]. Russkye kolonyi v Dobrudzhe (ystoryko-etnografycheskyi ocherk) [Russian colonies in Dobrudzha (historical and ethnographic sketch)]//Kyevskaia staryna.–1889.–T.XXIV.–S.117–154, 314–336, 685–704; [in Ukraine].
 21. Lupulesku [Vovk F.]. Svedeniia o zadunaiskykh zaporozhtsakh v 1826 hodu [Information about the Cossacks of Transdanubia in 1826]// Kyevskaia staryna.–1891.–T. XI. [in Ukraine].
 22. Pavliuk, Robchuk, 2003 – Pavliuk M., Robchuk I. Ukrainski hovory v Rumunii: dialektni teksty.–Edmonton – Lviv – Niu-York – Toronto, [Ukrainian Speeches in Romania: Dialectic Texts.] 2003.–698 s. [in Ukraine].